

Statnett

420 kV Namsos-Roan

Fagutredning
kulturminner og kulturmiljø

RAPPORT

Fagutredninger 420 kV Namsos-Roan

Rapport nr.: 141231 - 3	Oppdrag nr.: 141231	Dato: 21.09.2007
Kunde: Statnett		
<p>420 kV Namsos-Roan Fagutredning kulturminner og kulturmiljø</p>		
<p>Sammendrag:</p> <p>Planlagt 420 kV ledning Namsos-Roan går gjennom seks kommuner. I fagrapporten er 18 kulturminner og kulturmiljø i kraftledningstraséenes influensområde beskrevet og verdivurdert. Det er registrert samiske kulturminner, gårdsmiljø og tettsteder/kirkesteder.</p> <p>Tre hovedalternativer er konsekvensvurdert. I tillegg er traséjusteringer langs hovedalternativene vurdert, samt en kombinasjon av ulike hovedalternativer og underalternativer/traséjusteringer.</p> <p>De tre hovedalternativene er gradert som følger:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hovedalternativ 1: Stor/middels negativ konsekvensgrad • Hovedalternativ 2: Middels/stor negativ konsekvensgrad • Hovedalternativ 3: Middels/liten negativ konsekvensgrad <p>En kombinasjon av 2.0+2.1+3.0, er alternativet som gir lavest negativ konsekvensgrad for temaet kulturminner og kulturmiljø.</p>		
Rev.	Dato	Revisjonen gjelder
Utarbeidet av: Mona Mortensen		Sign.:
Kontrollert av: Ingunn Biørnstad		Sign.:
Oppdragsansvarlig / avd.: Kjell Huseby/ Miljørådgiving		Oppdragsleder / avd.: Ingunn Biørnstad/ Miljørådgiving

FORORD

SWECO Grøner AS har på oppdrag fra Statnett AS utarbeidet en konsekvensutredning for fagtema kulturminner og kulturlandskap. Utredningen er laget i forbindelse med planene om ny 420 kV kraftledning fra Namsos i Nord-Trøndelag til Hofstaddalen i Roan kommune i Sør-Trøndelag.

Rapporten inneholder en beskrivelse av tiltaket, og beskrivelse av dagens situasjon og vurdering av viktige verdier innenfor fagområdet. Det gjort en vurdering av konsekvensene av den planlagte kraftledningen, og det er foreslått avbøtende tiltak som kan redusere negative konsekvenser av tiltaket.

Rapporten er utarbeidet av arkeolog Mona Mortensen, som vil rette en stor takk til involverte kommuner, arkeolog Lars Forseth ved Nord-Trøndelag fylkeskommune, rådgiver Bjørn Berg ved Sametinget, samt lokale informanter, for god hjelp ved innhenting av opplysninger om området. Kontaktpersoner hos oppdragsgiver har vært Amund Ryalen, Grete Klavenes og Pernille Ibsen Lervåg.

Vi takker for et godt samarbeid!

Hop, 19. september 2007

Mona Mortensen

Innhold

1	Sammendrag	4
1.1	Metode	4
1.2	Influensområdet	4
1.3	Dagens situasjon - verdivurdering	4
1.4	Konsekvenser	6
1.5	Sammenligning av traséjusteringer i fht hovedalternativene	6
1.6	Forslag til avbøtende tiltak	7
2	Innledning	8
2.1	Bakgrunn og formål	8
2.2	Avgrensing av influensområdet	8
2.3	Datagrunnlag	9
3	Metode	10
3.1	Metodikk for konsekvensutredning	10
4	Statusbeskrivelse og verdivurderinger	12
4.1	Områdebeskrivelse	12
4.2	Tidligere undersøkelser i influensområdet og dets nærområder	14
4.3	Områdets kulturhistoriske utvikling	15
4.4	Kulturhistoriske verdier i influensområdet	16
4.4.1	Det samiske kulturlandskapet	16
4.4.2	Overhalla kommune	17
4.4.3	Namsos kommune	18
4.4.4	Namdalseid kommune	19
4.4.5	Flatanger kommune	20
4.4.6	Osen kommune	21
4.4.7	Roan kommune	23
4.5	Vurdering av potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner	23
4.5.1	Samiske kulturminner	23
4.5.2	Fornminner	23
5	Konsekvensvurderinger	25
5.1	Anleggsfasen	25
5.2	Driftsfasen – hovedalternativer	25
5.2.1	Alternativ 1	25
5.2.2	Alternativ 2	26
5.2.3	Alternativ 3	26
5.3	Driftsfasen - traséjusteringer/underalternativer	27
5.4	Driftsfasen - kombinasjoner av hovedalternativer og traséjusteringer/underalternativer	28

5.5	Driftsfasen - oppsummering og prioritering av alternativer	29
5.5.1	Hovedalternativer	29
5.5.2	Sammenligning av traséjusteringer i forhold til hovedalternativene	30
5.5.3	Kombinasjon av hovedalternativer og underalternativer	30
6	Forslag til avbøtende tiltak og videre undersøkelser	31
7	Kilder	32
7.1	Skriftlige kilder	32
7.2	Nett-kilder	33
7.3	Informanter	33
8	Vedlegg	34

Vedleggsliste

- Vedlegg 1 Hoved- og delverdier brukt ved verdivurdering av kulturminner og kulturmiljø (basert på RA 2001, 2003).
- Vedlegg 2 Kriterier for verdisetting av kulturminner og kulturmiljø. Hentet fra Håndbok 140, figur 6.18. (Statens vegvesen 2006).
- Vedlegg 3 Kriterier for vurderinger av tiltakets omfang for kulturmiljøer. Hentet fra Håndbok 140, figur 6.19 (Statens vegvesen 2006)
- Vedlegg 4 Konsekvensvifte (Statens vegvesen 2006).
- Vedlegg 5 Begrepsavklaring
- Vedlegg 6 Temakart kulturminner og kulturmiljø

1 Sammen drag

Konsekvensutredningen er utarbeidet på oppdrag fra Statnett SF i forbindelse med planlegging av en ny 420 kV-ledning mellom Namsos (Skage) og Roan i henholdsvis Nord- og Sør-Trøndelag. Utredningen dekker temaet kulturminner og kulturmiljø.

1.1 Metode

Metodisk grunnlag for utredningen er Statens vegvesens Håndbok-140 (1995, 2002). Det er anvendt en 3-delt skala for verdisetting, hvor Riksantikvarens kriterier (2001) blir vektlagt. Vurderingen av omfanget (effekten) av tiltaket redegjør for hvordan det konkrete tiltaket vil påvirke kulturminnet eller kulturmiljøet. Det er anvendt en 5-delt skala basert på Håndbok - 140.

De endelige konsekvensene bestemmes ut fra kulturminnenes eller kulturmiljøets verdi og tiltakets omfang (effekt) i henhold til matrisesystem i Statens vegvesens Håndbok-140. Både direkte og indirekte konsekvenser er vurdert.

1.2 Influensområdet

Influensområdet er avgrenset til det området hvor det forventes at kraftledningen og mastene vil påvirke kulturminner og kulturmiljø. Påvirkningen kan være av fysisk eller visuell art. Kulturminner og kulturmiljø på en avstand av opptil 500 meter fra traséene er vurdert i forhold til direkte og visuelle konsekvenser. Utover dette er kulturmiljø og samiske kulturlandskap som ligger opptil 4 km fra traséene vurdert i forhold til visuelle konsekvenser.

1.3 Dagens situasjon - verdivurdering

Influensområdet strekker seg gjennom seks kommuner fra fjord og dalfører til ulendte fjellpartier med høyder opp til 400 moh. Området omfatter for det meste utkantområder med spredt bosetning. Bosetningen i området er hovedsakelig konsentrert langs fjordene og vassdragene. De tradisjonelle gårdstunene i området er av trøndertypen; firkanttun, ofte med relativt store trønderlån. Kirkestedet Klinga kan ha vært en sentral gård alt i middelalderen og skal trolig kobles til den gamle ferdselsvegen over Namdalseidet og ut Løgnin. Økonomien i influensområdet har vært basert på en kombinasjon av jordbruk og fiske ved kysten. Langs vassdragene har de store skogs- og fjellområdene, i tillegg til jordbruk, dannet grunnlag for utstrakt utmarksdrift, med skogsdrift, setring og utmarksslått. I dag er den tradisjonelle utøvelsen av disse aktivitetene først og fremst knyttet til stedsnavn. Fjellstrøkene er viktige beitestrøk for reindriftssamer og slik kan det ha vært helt tilbake til forhistorisk tid.

Førhistorisk tid og middelalder

Løsfunn fra yngre steinalder langs Steinsdalselva og ved Brattli viser at deler av influensområdet kan ha vært bosatt allerede for mer enn 5000 år siden. Til tross for få registrerte funn er det sannsynlig at folk bodde og virket i deler av influensområdet kontinuerlig fra yngre steinalder og videre gjennom bronsealder og jernalder fram til middelalderen, da de

første skriftlige kilder kan berette om bosetningen. Langs Namsen og Løgnin er det kjent en rekke gravhauger og gamle vegfar fra jernalderen.

I fjellområdene er det ikke kjent førreformatiske funn. En nylig gjennomført arkeologisk undersøkelse i Sørmarksfjellet like vest for influensområdet, avdekket imidlertid en rekke fangstanlegg (N-Trøndelag fylkeskommune 2007).

Samisk bosetning

De første skriftlige kilder som omtaler samisk bosetning i Fosen, er fra 1600-tallet. Gjennom 1700- og 1800-tallet blir kildene stadig mer informative. Sannsynligvis varierte samenes næringsgrunnlag i Fosen mellom kombinasjonsbruk (jordbruk og reindrift, med jakt og fiske som viktige binæringer) og reindrift som hovednæring (Pareli, 1982:11). Lokal tradisjon, registrerte boplasser og stednavn viser at det var samisk bosetning i fjellområdene, særlig vest for Løgnin.

Verdivurderte kulturhistoriske lokaliteter

Følgende kulturhistoriske lokaliteter er verdivurdert:

Kommune	Lok	Navn	Kategori	Verdi
Overhalla	1	Kongensneset	Autom. fredete kulturminner	Middels
	2	Fornes	Autom. fredete kulturminner	Stor/middels
	3	Grytøya	Gårdsmiljø	Liten/middels
	4	Øystre Sandmoen	Gårdsmiljø	Stor/middels
Namsos	5	Klinga	Gårdsmiljø og kirkested	Stor/middels
	6	Flakk	Gårdsmiljø/samferdselsminner	Stor
	7	Bangsund	Autom. fredete km. og tettstedsfunksjon	Middels
Namdalseid	8	Høyfætdammen	Fløtningsminne	Stor/middels
	9	Skatlandsstranda	Gårdsmiljø	Liten/middels
	10	Årgård	Gårdsmiljø/grend	Liten
Flatanger	11	Ertbukta	Samisk bosetning	Liten/middels
	12	Jøssund	Gårdsmiljø/grend m/tettstedsfunksjoner	Middels/liten
	13	Opplandsaunet	Gårdsmiljø/grend	Liten/middels
Osen	14	Steinseterdalen	Utmarksminne, teknisk kulturminne/samisk immat. km.	Middels
	15	Øvre del av Steinsdalen	Gårdsmiljø	Middels
	16	Olvatnet	Gårdsmiljø og samisk bosetning	Middels/liten
	17	Elgsjødalen	Gårdsmiljø	Liten
	18	Finnbudalen	Kulturmiljø knyttet til samisk bosetning	Middels/liten

1.4 Konsekvenser

Hovedalternativer

Fagtema Kultur	Hovedalternativ 1	Hovedalternativ 2	Hovedalternativ 3
Konsekvens	Stor/middels negativ	Stor/middels negativ	Middels/liten negativ
Prioritering av hovedalternativ	2	2	1

Hovedalternativ 3 er å foretrekke av de tre hovedalternativene. Hovedalternativ 1 og 2 vil begge gi stor/middels negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljø og sidestilles derfor. For hovedalternativ 1 er det først og fremst den negative visuelle konsekvensen som 420 kV-ledningen vil medføre for kulturmiljøet Klinga (lok. 5) som har vært utslagsgivende for konsekvensgraden. Alternativet er også vurdert å gi negativ konsekvens for kulturmiljøet Øystre Sandmoen (lok. 3).

For hovedalternativ 2 er det utslagsgivende for konsekvensgraden at alternativet trolig vil gå over en samisk boplass (lok. 18) og at det krysser kulturmiljøet Steinsdalen. I tillegg er potensialet for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner vurdert som stort i heiene og fjellområdet nord for Steinsdalen, som hovedalternativ 2 går gjennom.

1.5 Sammenligning av traséjusteringer i fht hovedalternativene

Det er gjort en vurdering der følgende traséjusteringene er sammenlignet med samme strekning langs hovedalternativene. Det er sett på registrerte fornminner og potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner (inkludert samiske kulturminner).

Fagtema kultur	1.2	1.3	3.1	3.1+2.1	3.3	3.4
Vurderinger	=	=	+	+	+	-

Kombinasjon av hovedalternativer og underalternativer

Tre kombinasjoner er vurdert for å se om disse medfører økt eller redusert konsekvens sammenlignet med hovedalternativene. Kombinasjonen 1.0+1.1+2.0 vil kunne øke konsekvensgraden (mer negativ) sammenlignet med hovedalternativ 1.0 og 2.0. Denne kombinasjonen er den mest konfliktfylte av de vurderte traséene. Kombinasjonen 1.0+1.1+2.1+3.0 vil kunne redusere konsekvensgraden sammenlignet med hovedalternativ 1.0 og 2.0, men øke konflikthetsgraden sammenlignet med alternativ 3.0. Kombinasjonen 2.0+2.1+3.0 vil redusere konsekvensen sammenlignet med hovedalternativ 3.0 og er dermed den minst konfliktfylte av de vurderte traséene.

1.6 Forslag til avbøtende tiltak

Som avbøtende tiltak foreslås følgende:

- For å redusere negativ konsekvens for kulturmiljøet Klinga (lok. 5) kan ledningen justeres ved å bli trukket i sørøstlig retning, i le bak åsryggen like bak Klinga kirke. Det er mulig at fargesetting av mastene også vil kunne redusere den negative konsekvensen, men ikke i så stor grad som en ledningsjustering.
- For å unngå mulig direkte konflikt med den samiske boplassen i Finnbudalen kan ledningen justeres slik at den ikke går direkte over kulturminnet. Det presiseres at det er usikkerheter knyttet til kartfestingen. En kartfesting og verifisering av anlegget bør utføres av Sametinget eller Nord-Trøndelag fylkeskommune.
- I kulturmiljøene som ledningen går tvers gjennom, foreslås det at mastene fargesettes i en farge slik at de tilpasses landskapet i størst mulig grad. Dette gjelder særlig hovedalternativ 1 ved Øystre Sandmo, (lok. 3) og hovedalternativ 2 over Steinsdalen (lok. 15), men også hovedalternativ 2 ved Fornes (lok. 2), Aunet (lok. 13) og hovedalternativ 3 og underalternativ 2.1 over Årgård (lok. 10).

Videre undersøkelser bør inkludere:

- Avgrensning av hulvegen over Fornes (lok. 2). I den forbindelse bør det foretas en systematisk registrering i kraftledningens trasé samt en sikringsone for å avdekke eventuelle ukjente spor etter hulvegen.
- Systematiske arkeologiske undersøkelser langs hovedalternativ 2.0 i høyereliggende området mellom Løgnin og Steinsdalen. Dette området har stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner.
- Den tradisjonelle samiske boplassen (lok. 18) må undersøkes og kartfestes nøyaktig. En nøyaktig kartfesting vil blant annet vise om traséen vil medføre direkte konflikt med kulturminnet.
- Ytterligere kartlegging av Flakk (lok. 6).
- I anleggsfasen bør oppdragsgiver være oppmerksom på at det kan avdekkes automatisk fredete kulturminner ved eventuelle utvidelser av skogsveger og i terreng der det er påpekt at det er stort potensial for å avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner.
- Undersøkelse av mastefestene og rydebeltet vil foretas i regi av Sametinget og fylkeskommunene i Sør- og Nord-Trøndelag.

2 Innledning

2.1 Bakgrunn og formål

Konsekvensutredningen er utarbeidet på oppdrag fra Statnett SF i forbindelse med planlegging av en ny 420 kV-ledning mellom Namsos (Skage) og Roan i henholdsvis Nord- og Sør-Trøndelag. Rapporten skal redegjøre for konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø i forbindelse med disse planene og bidra til en best mulig lokalisering av fysiske inngrep i terrenget i forhold til kulturminner og kulturmiljø.

Formålet med konsekvensutredningen er å synliggjøre hvordan og i hvilket omfang tiltaket kan komme i konflikt med kulturminner og kulturmiljø. Utredningens omfang er avgrenset i melding med forslag til utredningsprogram (Statnett april 2007):

”Kulturminner og kulturmiljø

Kjente fredede og nyere tids kulturminner innenfor og like i nærheten av traséene beskrives. Direkte og indirekte konsekvenser, samt potensialet for funn av ukjente kulturminner under markoverflaten, vurderes.”

I vurderingen er det lagt vekt på å kartfeste, beskrive og vurdere kjente automatisk fredete kulturminner (fornminner og samiske kulturminner eldre enn 100 år) og nyere tids kulturminner. Det er videre lagt vekt på å redegjøre for områder med potensial for funn av fornminner, samt å definere de berørte arealene kulturhistoriske verdi. Enkeltobjektene danner grunnlag for å definere kulturmiljøer. Verdisetting og omfangsvurdering i konsekvensanalysen er utført på bakgrunn av befaringer langs de tre meldte ledningstraséene og kontakt med ansvarlige saksbehandlere i Nord-Trøndelag fylkeskommunes kulturavdeling og Sametinget. Videre lokale informanter, arkeologiske og historiske kilder, kart- og fotomateriale, samt øvrig tilgjengelig bakgrunnsmateriale.

Konsekvensutredningen skal synliggjøre graden av konflikt ved gjennomføringen av tiltaket for det enkelte kulturminnet og kulturmiljøet innen tiltakets influensområde. Det er på denne bakgrunn fremmet forslag til avbøtende tiltak. Eventuelle behov for videre undersøkelser som er relevant for oppfyllelsen av undersøkelsesplikten slik den er nedfelt i kulturminneloven (Kml) er også påpekt.

2.2 Avgrensing av influensområdet

Influensområdet er avgrenset til det området hvor det forventes at kraftledningen og mastene vil påvirke kulturminner og kulturmiljø. Påvirkningen kan være av fysisk eller visuell art. Kulturminner og kulturmiljø på en avstand opptil 500 meter fra traséene er vurdert i forhold til direkte og visuelle konsekvenser. Utover dette er kulturmiljø og samiske kulturlandskap som ligger opptil 4 km fra traséene vurdert i forhold til visuelle virkninger.

2.3 Datagrunnlag

Datagrunnlaget for utredningen er:

- Lokalhistorisk litteratur og informasjon om området (jf. referanseliste)
- Kontakt med saksbehandlere for automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner i Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Kontakt med Sametinget
- Kontakt med berørte kommuner
- Lokale informanter (se kapittel 7)

Influensområdet ble befart fra bil, til fots og fra helikopter 11. og 12. april 2007.

3 Metode

Utredningen er gjennomført etter metode gitt i Vegvesenets Håndbok 140 (Statens vegvesen 1997) samt etter gjeldende metoder og retningslinjer gitt av Miljøverndepartementet og Riksantikvaren (Miljøverndepartementet 1998, Riksantikvaren 1993, 2001 og 2003). Både direkte og indirekte konsekvenser i anleggs- og driftsfase av tiltaket beskrives og vurderes.

3.1 Metodikk for konsekvensutredning

Formålet med konsekvensutredningen er å klargjøre virkningene og konsekvensene den planlagte 420 kV-ledningen mellom Namsos trafo og Roan trafo vil få for kulturminner. Statens vegvesens håndbok nr 140 (2006) beskriver en metode bestående av følgende trinn for å vurdere ikke-prissatte konsekvenser:

- Statusbeskrivelse.
- Verdisetting.
- Vurdering av effekt og omfang.
- Vurdering av konsekvens.

Statusbeskrivelse og kategorisering

Statusbeskrivelsen er en verdinøytral og faktaorientert omtale av situasjonen innenfor det aktuelle fagfeltet. For temaet kulturminner og kulturmiljø legges det vekt på en kort kulturhistorisk beskrivelse av området. Eventuelle kulturminner og kulturmiljø som ligger innenfor tiltakets planområde, samt i tiltakets visuelle influensområde vil også beskrives, for å vise nærområdets kulturhistoriske særpreg. Kulturminner og miljø kategoriseres iht. registreringskategorier i håndbok 140 (Statens vegvesen 2006:199f).

Verdisetting

Et kulturminnes verneverdi er en samlet vurdering av en rekke forskjellige aspekter (delverdier). Denne vurderingen utgjør den formelle begrunnelsen for verdisettingen på det enkelte kulturminnet-/miljøet.

De tre hovedverdiene; opplevelses-, kunnskaps- og bruksverdi, legges til grunn. For ytterligere å grunnlegge kulturminnets verdier, brukes delverdier eller –kriteria (se vedlegg 1). På grunnlag av dette verdioppsettet, samt kriteria for verdisetting i Håndbok 140 (se vedlegg 2), anvendes det i konsekvensvurderingen en tredelt skala for verdisetting (stor, middels, liten).

Rangeringen av kulturminner/kulturmiljø innen disse tre er ikke absolutt. Skalaen er glidende, slik at verdien like gjerne kan være liten/middels, middels/stor, med vekt på det som står først. I konsekvensvurderingen vil høyeste karakter ikke nødvendigvis bare gis til kulturminner og miljøer av nasjonal verdi. Lokale og regionale minner kan for eksempel gis stor verdi ut fra bl.a. lokalbefolkningens opplevelse og tilknytning til dem. Det er viktig å presisere at verdivurderingene i fagrapporten er fagutreders vurderinger, basert på undersøkelser i arkiv og litteratur, befaringer og informasjon fra lokalbefolkning og Sør- og Nord-Trøndelag fylkeskommunes planer, vernekriterier og satsingsområder.

Vurdering av effekt og omfang

For å vurdere effekt og omfang av et tiltak, må en vurdere hvor sårbar den aktuelle "ressursen" er for det aktuelle tiltaket, og hvor stor verdiendringen antas å bli. Omfanget graderes etter en femdelt skala fra stort positivt til stort negativt (se vedlegg 3).

Store tiltak som den planlagte 420 kV -ledningen, kan berøre kulturminner og kulturmiljøer på ulike måter. Direkte arealinngrep og endringer kan skje i form av direkte fysisk innvirkning som skade, fjerning, ødeleggelse og tildekking av kulturminner, -miljø eller -landskap i forbindelse med anleggsvirksomhet eller plassering av mastene. Dette er de mest åpenbare virkningene. Tiltaket kan også visuelt påvirke kulturminner og kulturmiljø. Et kulturmiljø kan få redusert verdi ved at opplevelsen sett fra kulturmiljøet endres, eller at opplevelsen av kulturmiljøet sett utenfra blir endret. Kraftledningen kan medføre at et miljø stykkes opp, at sammenhengen mellom ulike kulturmiljø endres eller at kulturhistoriske strukturer stykkes opp. Opplevelsesverdi knyttet til autentisitet og miljø/sammenheng er viktige parametere i denne sammenhengen. I tillegg kan tiltaket medføre indirekte konsekvenser på lengre sikt, for eksempel ved at tiltaket letter tilgjengeligheten til et område, som igjen kan føre til større slitasje på kulturminner eller -miljø.

Influensområdet for *kraftledningstraséene* vil avhenge av synligheten til kraftledningene fra eventuelle kulturminner og kulturmiljø langs og i nærheten av traséen. Avhengig av terrengforhold, vil en avstand på inntil 3 x høyden til objektet betegnes som nærføringszone og vil kunne gi et stort negativt omfang. En avstand mellom 3 x og 9 x høyden på objektet betegnes som nærvirkningszone og vil også kunne gi et negativt omfang. På avstand opp til 4 km vil konflikten vanligvis ansees som minimal, men kan ha en fjernvirkningseffekt. Gitt en maks mastehøyde på 44 m for den planlagte 420 kV ledningen gir dette følgende avstandssoner:

<i>Nærføringszone:</i>	<i>maks 132 m</i>
<i>Nærvirkningszone:</i>	<i>maks 396 m</i>
<i>Fjernvirkningseffekt:</i>	<i>maks 4 km</i>

Disse verdiene må ikke oppfattes som absolutte avstander, men avhenger av faktorer som eksponering, silhuettvirkninger mot omgivelsene og lysforhold og kontrast mot omgivelsene.

Vurdering av konsekvens

I konsekvensvurderingen blir verdiene sammenstilt med tiltakets effekt og omfang for kulturminner og kulturmiljø, og av dette avledes konsekvensgraden (Statens vegvesen 2006). Skalaen er 9-delt og går fra meget stor positiv konsekvens til meget stor negativ konsekvens (se vedlegg 4). Når den samlede konsekvens settes for et alternativ, vil denne ofte være lik den alvorligste konsekvensen for de kulturhistoriske lokalitetene som blir berørt av alternativet. Unntaket vil være dersom den alvorligste konflikten utgjør en liten del av alle konsekvensene et alternativ medfører.

4 Statusbeskrivelse og verdivurderinger

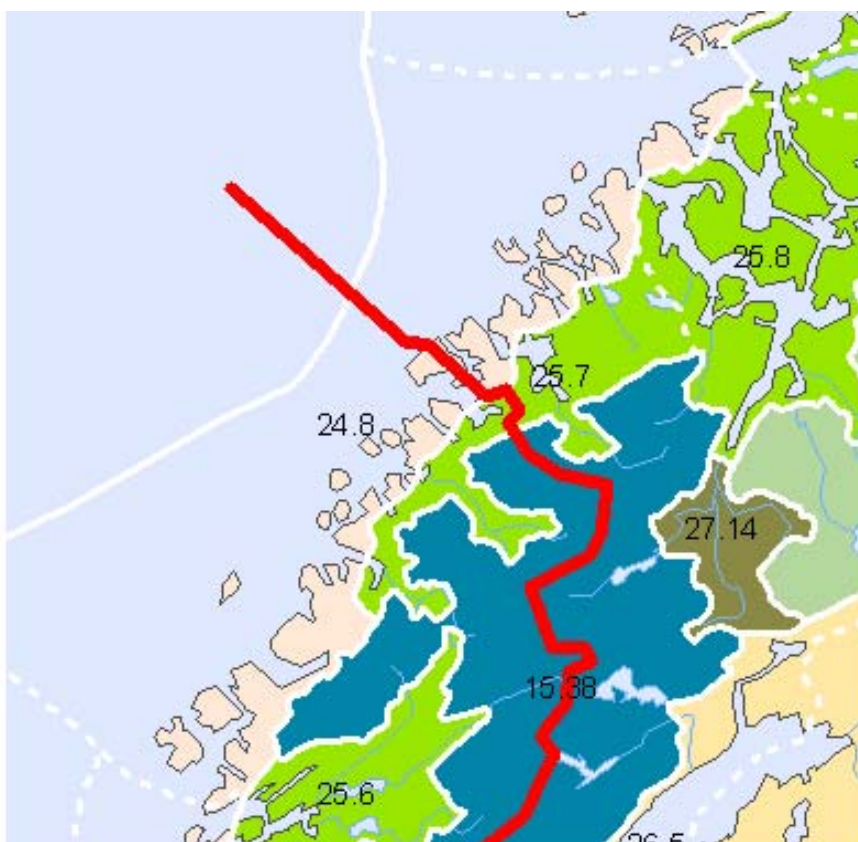
4.1 Områdebeskrivelse

(Beskrivelsen bygger delvis på fagrapport landskap (Nina Rieck).

Området som berøres av utbyggingsplanen går gjennom kommunene Overhalla, Namsos, Namdalseid og Flatanger i Nord-Trøndelag samt Osen og Roan i Sør-Trøndelag. Dette store planområdet strekker seg over et vidt spekter fra kystlandskap til høyfjell via skogkledde daler og ller, jordbrukslandskap og vassdragsnatur. Det er store forskjeller innen korte avstander, slik at landskapsinntrykkene stadig er skiftende. Det er ingen tydelige og utpregete retninger i landskapet. Terrenget er svært kupert med daler, gjel og gjuv, kløfter og sprekker i ulike himmelretninger. Store og små vann og myrpartier preger de høyereliggende områdene. I dalbunnene meandrerer elver stille gjennom frodig jordbrukslandskap, og i dalsidene går elvene i fosser og stryk. Gran er det dominerende treslaget, og i mange ller og daler står skogen tett. Store områder i Namdalen er preget av skogsdrift. Kysten er opprevet med mange øyer, holmer og skjær. Sund og fjorder skjærer seg inn i landskapet. Sør på Fosenhalvøya har fjordene en sørvest-nordøstlig retning, mens de lenger nord på halvøya har en mer nordvest-sørøstlig retning. Namsosfjorden er den lengste og mest forgreinede av fjordene på Fosenhalvøya og ligger sentralt i planområdet. Fjordarmen Løgnin skiller planområdet i en østlig og en vestlig del.

Landskapet

Planområdet ligger innenfor fire landskapsregioner, slik de er definert av NIJOS (10/2005):

Figur 4-1. Planområdet ligger innenfor regionene 15, 24, 25 og 27.

- *Region 15, lågfjellet i Sør-Norge*

I Trøndelag finnes grunnfjell med lite løsmasser. Det er en vannrik region med tusenvis av store og små innsjøer, nakent avrundet berg med sterk kupering og mange spesielle formasjoner.

”Mot kysten i Sør- og Nord-Trøndelag har regionens fjellområder en grov mosaikk av både storkupert hei, ulike vidder og enkelte lavereliggende åser”. De eldste og synlige kulturminnene i regionen er reinsdyrgravene.

- *Region 24, kystbygdene på Nordmøre og i Trøndelag*

Her finnes harde grunnfjellsbergarter, overveiende massive og folierte gneiser. Kyststrekningen er sterkt oppfликтet med utallige nes, holmer, odder og vikar. Kysten preges av lite løsmasser og nakne bergflater med unntak av lokale løsmasseavsetninger. Her ligger også vekslingen i landskapet. Den marine grense ligger i Nord-Trøndelag på 90 moh og havavleiringer og strandavsetninger øker i nordlig retning. I ytre Namdalen finnes områder med store løsmasseavsetninger. På Fosenhalvøya ligger fjellene helt ut i havet. Strekningen har en smal skjærgård og mangler de typiske fjordene. Dalbunnen rommer elver og elveavsetninger med skarp avgrensning til fjellets nakne bergflater. Granen finnes naturlig helt ut til havgapet. Bygningsmiljøer med trøndersk preg.

- *Region 25, fjordbygdene på Møre og i Trøndelag*

Åpent fjordlandskap med markante fjordløp. I nordre del av regionen større åser og storkupert hei. I enkelte fjorder sees tydelig bergartsgrensen mellom hardt grunnfjell og mer porøse skifer, bla. i Åfjorden. Variert vassdragsnatur. Variasjon fra trange fjordløp til vide og brede sjøflater mellom øy- og holmerike fjorddeler. Kystgranskog finnes i lavlandet og i høyereliggende åstrakter furu i mosaikk med store myr partier. Spredte områder med sammenhengende jordbruksmark mest ut mot kysten. Trøndersk byggeskikk dominerer med firkanttunet. Tettstedene har ofte en uensartet arkitektur. Sjøtilknyttede bygninger og anlegg preger enkelte fjordstrekninger. Hyppig veksling mellom småformer, nakent fjell, vegetasjon og kulturmiljøer og mange ulike landskapsopplevelser. Skrinne bergkoller.

- *Region 27, dal- og fjellbygdene i Trøndelag (tangeres)*

Veksling mellom fjellbygder med åpent landskap til lukkede skogsbygder i trange dalfører og åpne jordbruksbygder på dalsletter og ved innsjøer. Namdalstraktene domineres av marine avsetninger. Store elver meandrer i dalbunnene. I nordre del av regionen er dalførene brede med innslag av østlige elementer med vidstrakte barskoger, hovedsakelig granskog, og myrvidder.

Geologi

Planområdet er dominert av harde bergarter som gneis og granitt. I planområdet veksler bergartene mellom hard, næringsfattig migmatittgneiss og omdannede overflatebergarter som

glimmerskifer, amfibolitt og amfibolitt med tynne soner av glimmerskifer og kalkspatmarmor. Dette er mer baserike bergarter som gir et jordsmonn med høyere pH og bedre næringsforhold for plantedekket. (www.ngu.no). Det er svært sparsomt med løsmasser på høydedragene, men nede i dalene og i dalsidene kan det være store løsmasser.

Vann og vassdrag

Det er registrert fire vernede vassdrag i det området av Fosen som ledningstraséene krysser. Fra nord er dette Aursundavassdraget, Ågårdsvassdraget, Steinsdalselva og Hofstadelva, noe som forteller om den rike vassdragsnaturen på Fosenhalvøya. I tillegg til disse vernede vassdragene, krysses Namsenvassdraget.

Bosetting og arealbruk

Den planlagte kraftledningen (alle alternativene) er planlagt gjennom tynt befolkede områder. Bosetningen er konsentrert langs fjorden og i de største dalførene. Dagens bebyggelse er for det meste knyttet til jordbruksdrift i form av dyrking, beiting og skogsdrift. Ledningene vil krysse tre daldrag med fast bosetting; Namdalen i Overhalla/Namsos kommuner, Løgnin i Namdalseid/Namsos kommuner og Steinsdalen i Osen kommune. I disse dalførene finner vi spredt gårdsbebyggelse og noen mindre tettsteder og grender, hvorav Bangsund, Sjøåsen og Jøssund som ligger i nærheten av de foreslåtte kraftledningstraséene. Innen planområdet er en del hytte- og fritidsbebyggelse. Denne ligger hovedsaklig i høyereliggende områder; dels i områder regulert til hytte- og fritidsboliger og dels i nedlagte setre. Like nord for planområdet ligger kommunesenteret Namsos, sør for planområdet ligger kommunesenteret Steinkjer. Begge stedene har bystatus. Store deler av områdene, spesielt i høyereliggende områder/fjellet, er lite påvirket av tekniske inngrep.

Båten har i tidligere tider vært det viktigste framkomstmiddelet på Fosenhalvøyen. I dag har bilen overtatt denne rollen, men veinettet i området er kronglete og sparsomt utbygd. Hovedferdselsåren i undersøkelsesområdet er Kystriksvegen (Rv17) som går fra Steinkjer til Bodø. Rv 715 går gjennom Steinsdalen til Osen og rv 766 går via Jøssund til Flatanger.

4.2 Tidligere undersøkelser i influensområdet og dets nærområder

Det er gjort undersøkelser i regi av Sør-Trøndelag fylkeskommune og Sametingets miljø- og kulturvern avdeling, Snåsa, i området mellom Straum og Langvatnet. Her ble det registrert flere samiske kulturminner i Killingdalen (Sametinget 2003). Disse ligger et stykke vest for de aktuelle traséene.

I forbindelse med et planlagt skytefelt på Nord-Fosen ble det foretatt arkeologiske registreringer ved Finnvollvatnet i Namdalseid kommune. Registreringene avdekket et fangstanlegg, tre steinalderboplasser, en ødegård, tufter og en mulig gravrøys (DKNVS 1982). I samme forbindelse ble også samiske kulturminner og nyere tids kulturminner registrert (Pareli 1982:13, Fenne 1982:11). Samiske kulturminner ble funnet innen planområdet fra Austvatnet og sørover. De verneverdige nyere tids kulturminner som ble registrert kan særlig knyttes til seter- og slåttebruk, til gårder og rydningsplasser og til skogsdrift. Alle de registrerte kulturminnene ligger sør for de meldte traséene.

Det er utarbeidet egne statusrapporter for verneverdien i flere av vassdragene i planområdet. I VVV-rapportene for Aursunda- og Årgårdsvassdragene er også kulturminner og kulturmiljø vurdert (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1994, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 2000). Bortsett fra noen få kulturminner langs Aursundavassdraget, ligger de vurderte kulturminnene i disse rapportene utenfor influensområdet.

I prosjektet "Oppfølging av særlig verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag" er Øver Åsegg og Stein/Steinseterdalen i øvre del av Steinsdalen, Osen kommune, valgt ut som verdifulle kulturlandskap (<http://fylkesmannen.no/hovedEnkel.aspx?m=27033>). Kulturminnene har ikke vært utslagsgivende for prioriteringen, men er med å forsterke landskapets helhetsinntrykk.

I forbindelse med planene om Oksbåsheia vindpark har Nord-Trøndelag fylkeskommune avdekket en rekke fangstanlegg i Sørmarksfjellet, Flatanger kommune (Nord-Trøndelag fylkeskommune 2007). Disse ligger et godt stykke vest for de meldte traséene.

4.3 Områdets kulturhistoriske utvikling

Influensområdet strekker seg gjennom seks kommuner fra fjord og dalfører til ulendte fjellpartier med høyder opp til 400 moh. De tradisjonelle gårdstunene i området er av trøndertypen; firkanttun, ofte med relativt store trønderlån. Få av disse er autentiske, de fleste er ombygd og påbygd i løpet av andre halvpart av 1900-tallet. Ved fjorden ligger handelssteder som for eksempel Jøssund og Bangsund. Kirkestedet Klinga kan ha vært en sentral gård alt i middelalderen. Stedets betydning må trolig kobles til den gamle ferdselsvegen over Namdalseidet og ut Løgnin. Økonomien i influensområdet har vært basert på en kombinasjon av jordbruk og fiske ved kysten. Langs vassdragene har de store skogs- og fjellområdene, i tillegg til jordbruk, dannet grunnlag for utstrakt utmarksdrift, med skogsdrift, setring og utmarksslått. I dag er den tradisjonelle utøvelsen av disse aktivitetene først og fremst knyttet til stedsnavn. Vi finner stedsnavn som viser til "seter" (for eksempel Gammelseter, Seterlia, Godvasslisetra) og stedsnavn knyttet til skogsdrift (for eksempel Gammelsagelva). Fjellstrøkene er viktige beitestrøk for reindriftssamer. Slik kan det ha vært helt tilbake til forhistorisk tid; dagens reintrekk, samiske kulturminner, lokal tradisjon og stedsnavn med samisk tilknytning kan være en indikasjon på dette.

Førhistorisk tid og middelalder

Løsfunn fra yngre steinalder langs Steinsdalselva og ved Brattli viser at deler av influensområdet kan ha vært bosatt allerede for mer enn 5000 år siden. Pilspissen og båtøksen er trolig spor etter jordbrukere, selv om en må tro at de også i rikt monn benyttet de rike jakt- og fangststressursene. I Steinsdalen er det kjent flere fangstanlegg. Disse er dessverre fjernet og både datering og kartfesting er derfor usikker. Til tross for få registrerte funn er det sannsynlig at folk bodde og virket i deler av influensområdet kontinuerlig fra yngre steinalder og videre gjennom bronsealder og jernalder fram til middelalderen da de første skriftlige kilder kan berette om bosetningen. Langs Namsen og Løgnin er det kjent en rekke gravhauger og gamle vegfar fra jernalderen. Det er blant annet funnet rester etter en kavlveg (dvs. trestokker lagt på myr for å hindre nedsiging i myra) på Tranmyra i Overhalla kommune.

I fjellområdene er det ikke kjent før-reformatoriske funn. En nylig gjennomført arkeologisk undersøkelse i Sørmarksfjellet like vest for influensområdet, avdekket imidlertid en rekke fangstanlegg (N-Trøndelag fylkeskommune 2007). Lignende steinformasjoner er også funnet i Rørvassheia, men disse er enda ikke faglig undersøkt.

Samisk bosetning

Sjøsamisk bosetning sør for Saltfjellet er nevnt i middelalderens sagalitteratur, men hvor langt tilbake den samiske bosetningen går før den tid er usikkert (se for eksempel Dunfjeld-Aagård 2005). Historiske kilder om samisk bruk av fjellområdene i influensområdet er tilsvarende sparsomme. De første skriftlige kilder som omtaler samisk bosetning i Fosen, er fra 1600-tallet. Gjennom 1700- og 1800-tallet blir kildene stadig mer informative. Men kildene er ikke entydige angående samenes næringsgrunnlag eller konkrete i beskrivelser av hvor samene holdt til. Sannsynligvis varierte samenes næringsgrunnlag i Fosen mellom kombinasjonsbruk (jordbruk og reinsdrift, med jakt og fiske som viktige binæringer) og reindrift som hovednæring (Pareli, 1982:11). Det er registrert tradisjonelle boplasser knyttet til reindrift i tiltakets influenssone. Disse er nærmere omtalt under avsnittet "Kulturhistoriske verdier i influensområdet".

4.4 Kulturhistoriske verdier i influensområdet

4.4.1 Det samiske kulturlandskapet

Den tradisjonelle reindriften var av nomadisk karakter og de årlige vandringsrutene gikk over store områder, som kan defineres som et samisk kulturlandskap. Ifølge reindriftseier og lokalhistoriker Arvid Jåma kom reinflokkene fra Børgefjell og passerte Altvatnet på veg til kysten. Samiske boplasser som er registrert ved Altin, ved Altvatnet og ved Altskardet lå særdeles sentralt til i denne trekkleia. Det er også kjent flere trekkleier i Rørvassheia (se interessekart for reindriftnæringen i forhåndsmeldingen). Eksisterende trekkleier kan være svært gamle og indikerer at området har vært i bruk til reindrift i svært lang tid. Det er også mulig at disse trekkene er fra tiden før reinnomadismen, og at de var i bruk den gangen det var villrein i området. Disse forholdene gir området høy score når potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner skal vurderes.

I bygdeboken "Bjørnørfolket" (Brattgjerd 1993b:189) er det nevnt at "finnene" holdt til i Nordmelanmarken og Andalslia, nordøst for Åsegg. Stedsnavnet "Finnburet" i dette området skal være etter kjøttbur på høye stolper som hindret rovdyrene å forsyne seg av kjøttet. Før 1875 ser det, ut fra kirkebøkene, ut som at de fleste samene i området var nomader. I folketellingen fra 1875 er det nevnt boplasser for samer, hvorav to familier skal ha bodd i Andalslia. Ovenfor øvre Åsegg-marka skal det også ha vært samisk bosetning, ifølge lokal tradisjon (Brattgjerd 1993b:473). Det er registrert flere samiske boplasser mellom Jektheia og Olvatnet og nord for Rapheia (pers. medd. Bjørn Berg, Trond Simensen og Jan Inge Stein). Studier av stedsnavn på kart over influensområdet og i dets nærområde tyder også på utstrakt samisk bruk. Prefikset "Finn" er registrert i hele influensområdet (for eksempel Finnburheia, Finnfjellet og Finnandreas) og gir en indikasjon på tidligere samisk utbredelse i influensområdet.

Fortsatt bruk av området er med å understreke områdets verdi. Sammen med belegg for historisk bruk i skriftlige kilder, muntlig tradisjon og stedsnavn vurderes særlig området mellom Løgnin og Straum å være en del av større samisk kulturlandskap av middels/høy verdi.

Figur 4-2 Et typisk samisk kulturlandskap i tiltakets influensområde, her et parti av Rørvassheia sett fra Vakkerheia i øst. Foto: Mona Mortensen, SWECO Grøner

4.4.2 Overhalla kommune

Lokalitet 1 Kongensneset, gnr. 9/0

Automatisk fredete kulturminner

Tre gravhauger ligger like sør for Kongensneset.

Kvaliteter: Gravhaugene danner samlet et kulturmiljø med kunnskapsverdi knyttet til representativitet, historisk og vitenskapelig kildeverdi og alder.

Verdi: Middels

Lokalitet 2 Fornes, gnr. 28/2,3

Automatisk fredete kulturminner

Hulveg, spor etter stykke av rideveg i NV-SØ gående retning, ca 375 m. lang maks 2 m. bred. Gravfelt og enkeltstående gravhauger ligger spredt på gården.

Kvaliteter: Kulturminnene danner samlet et kulturmiljø med kunnskapsverdi knyttet til historisk og vitenskapelig kildeverdi og alder. Fornminnet gir miljøet tidsdybde. Hulvegen tilfører kulturmiljøet sjeldenhet. Kulturmiljøet har også et mangfold av ulike kategorier kulturminner og får med det også bruksverdi knyttet til pedagogisk verdi.

Verdi: Stor/middels

Lokalitet 3 Grytøya, gnr. 8/2

Gårdsmiljø

Gårdsmiljø som opprinnelig er et utskilt bruk fra gården Gryta. Gårdstunet har opprinnelig hatt firkantstruktur, men denne er delvis oppløst, grunnet ny bygningsmasse. Eldste delen av et 2

½ etasjes trønderlån på tunet skal, iflg. Sefrak-registreringer, være bygget en gang mellom 1850 og 1875.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har først og fremst kunnskapsverdi knyttet til det representative og et typisk gårdsbruk i lokal sammenheng.

Verdi: Liten/middels

Lokalitet 4 Øystre Sandmoen, gnr. 2/9

Gårdsmiljø

Kulturmiljø med hulveg, bautastein, gravhaug, grop og gårdsbosetning. Kulturmiljøet går også inn over 2/1.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har kunnskapsverdi knyttet til representativitet, historisk og vitenskapelig kildeverdi, alder og tidsdybde. Hulvegen tilfører sjeldenhet. Mangfoldet av kulturminnekategorier er med å høyne kulturmiljøets verdi. Kulturmiljøet har også bruksverdi knyttet til pedagogisk verdi.

Potensial: De mange fornminnene som er registrert indikerer at området har stort potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner.

Verdi: Stor/middels verdi

4.4.3 Namsos kommune

Figur 4-3 Gårdsmiljø og kirkested på Klinga. Foto: Trond Simensen, Sweco Grøner

Lokalitet 5 Klinga, gnr. 23

Gårdsmiljø og kirkested

Miljøet består av to tradisjonelle firkanttun med relativt godt bevarte firkanttunstrukturer omgitt av dyrka mark. Bygningsmasse av varierende alder. Kirkestedet består av en listeført kirke fra 1866, som skal være oppført på en kirketomt fra middelalderen. Det er registrert flere gravhauger på Klinga, men status for disse er usikker.

Kvaliteter: Til sammen utgjør de kulturhistoriske elementene et helhetlig kulturmiljø som, særlig sett fra Rv17, framstår som et landemerke med gårdstunene i forkant og den særpregede kirken på et høydedrag i bakgrunnen. Miljøet er både representativt for regional gårdsbosetning og et typisk kirkested. Fornminnene gir stedet alder. Eldre og nyere kulturminner gir også stedet en tidsdybde. Miljøet framstår samlet som et godt eksempel på kontinuitet og mangfold i funksjoner knyttet til et sted.

Verdi: Stor/middels

Lokalitet 6 Flakk, gnr. 30/1

Gårdsmiljø/samferdselsminne.

Det skal være registrert et gravfelt og et vegfar på gården. Ifølge Sefrak-registreringene er våningshuset bygget mellom 1825 og 1850. Miljøet er med i oversikt over registrerte kulturmiljø i Nord-Trøndelag fylkeskommune sitt kulturminnepolitiske handlingsprogram (Nord-Trøndelag fylkeskommune 2005). Det er særlig vegfare og gravfeltet som er nevnt som sentrale element i kulturmiljøet, men også deler av bygningsmassen på gårdstunet er med å skape et kulturmiljø.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har kunnskapsverdi knyttet til representativt gårdsbruk, historisk og vitenskapelig kildeverdi og alder. Eldre og nyere kulturminner gir også stedet en tidsdybde.

Verdi: Stor

Lokalitet 7 Bangsund, gnr. 34

Automatisk fredete kulturminner og tettstedsfunksjon

Gården Bangsund er første gang omtalt på 1500-tallet, men registrerte fornminner viser at stedet var bosatt allerede i jernalderen (Wikipedia). I dag finnes det eldste av Bangsund best bevart langs sundet der det ligger en del eldre bebyggelse. Trepæler i sjøen viser sammenhengen med tidligere sagbruksindustri på stedet. For øvrig preges Bangsund av ny bygningsmasse og moderne tettstedstruktur.

Kvaliteter: Bangsund representerer et typisk og representativt lokalt tettsted som vokste fram med grunnlag i samferdsel og sagbruksindustri. Fornminnene gir miljøet tidsdybde og alder.

Verdi: Middels

4.4.4 Namdalseid kommune

Lokalitet 8 Høyfætdammen

Fløtningsminne

Fløtedam fra 1911-12. Dammen, som skulle regulere vannføringen i Aursundavassdraget, skiller seg fra de andre dammene i vassdraget ved å være laget av store tilhogde steinblokker. Den ble restaurert i 1989, og brukes i dag for å regulere vannføringen i forbindelse med laksens gang i elva. Miljøet er omtalt i "Fotefar mot nord" (2004) og i oversikt over verdier i Aursundavassdraget (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1994:36).

Kvaliteter: Den intakte fløtedammen og vatnet danner sammen et kulturmiljø med opplevelsesverdi knyttet til autentisitet. Miljøet har kunnskapsverdi knyttet til historisk kildeverdi. Det har verdi knyttet til sjeldenhet fordi det er få intakte damanlegg som er bevart og til det typiske som representant for en type anlegg som tidligere var vanlig. Stedets

autentisitet og omtale i "Fotefar mot nord" gir også bruksverdi i form av pedagogisk verdi.
Verdi: Stor/middels

Lokalitet 9 Skatlandsstranda

Gårdsmiljø (nyere tid)

Gammelt, nedlagt småbruk ved Langvatnet, omgitt av grasvoller. I dag står kun et gammelt våningshus i to etasjer som kan dateres til ca 1790. Bruket brukes i dag til utleie. Våningshuset er ombygd og modernisert og framstår som lite intakt. Miljøet er med i oversikt over verdier i Aursundavassdraget (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1994:39). Kvaliteter: Kulturmiljøet har kunnskapsverdi knyttet til representativitet og alder.

Verdi: Liten/middels

Lokalitet 10 Årgård, gnr. 151

Gårdsmiljø/grend

Gården er første gang nevnt på 1400-tallet. Beliggenheten ved utløpet til tre vassdrag som renner ut i Løgnin, har gjort stedet sentralt tilbake til forhistorisk tid. En steinaldergjenstand som er funnet på Bratli indikerer at området har vært i bruk tilbake til steinalderen. Eksisterende bygningsmasse karakteriseres av varierende alder og oppbrutt tradisjonell tunstruktur. Fornminnet gir en viss tidsdybde og alder.

Kvaliteter: Kulturmiljøet er representativt for lokale gårdsmiljø.

Verdi: Liten

Lokalitet 11 Ertsbukta

Kulturmiljø knyttet til samisk bosetning

Sametinget har registrert en samisk boplass i Ertsbukta, ved riksvegen like sør for Altin. Her er registrert en gammeplass fra slutten av 1800-tallet, der Jon Eliassen, født 1843, skal ha vært bosatt.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har først og fremst symbol- og identitetsverdi, men ligger i et område som var sentralt i eldre tiders samisk reindrift (pers. meddelelse, Arvid Jåma).

Verdi: Middels/liten

4.4.5 Flatanger kommune

Lokalitet 12 Jøssund, gnr. 32

Gårdsmiljø/grend med tettstedsfunksjon.

Grenda er første gang nevnt som selvstendig gård i 1559. Utskilt i flere bruk alt på 1700-tallet (Hylland 1962: 411). Grendas handelssted ble opprettet i 1880-årene og er fortsatt i drift. Her var også posthus. Ovenfor handelsstedet i øra ligger flere gårdsbruk. Bygningsmassen er av varierende alder. Ifølge Sefrak-registreringene er eldste stående bygning fra slutten av 1800-tallet.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har kunnskapsverdi som et regionalt typisk eksempel på en fjordgrend. Stedet viser mangfold i funksjoner.

Verdi: Middels/liten

Figur 4-4 Butikken i Jøssund. Foto: Mona Mortensen, SWECO Grøner.

Lokalitet 13 Opplandsaunet, gnr. 33

Gårdsmiljø/grend

Gården er første gang nevnt i 1557 (Hylland 1962:417). Bygningsmassen i gårdsmiljøet er av varierende alder, eldste Sefrak-registrerte hus skal være bygget i 1896.

Kvaliteter: Kulturmiljøet har kunnskapsverdi som et regionalt typisk eksempel på en flerbølt gård beliggende i et relativt intakt kulturlandskap.

Verdi: Liten/middels

4.4.6 Osen kommune

Lokalitet 14 Steinseterdalen

Teknisk kulturminne/samisk immaterielt kulturminne

Magnhildstein ved Steinssetsetervegen kan knyttes til et sagn om en samisk jente som skal ha frosset i hjel under denne steinen en gang i siste del av 1700-tallet.

I Kvennfossen i Skippelva stod Stein Mølle i tidsrommet 1929 - 1960. Dette var sist brukte møllen i Osen kommune, men gamle kvernsteiner funnet i fossen tyder på kvernbruk også før 1929. I dag er kun minnet om aktiviteten bevart.

Stedene er skiltet i en kulturminneløype utarbeidet av Osen kommune i samarbeid med Osen heimbygdslag.

Kvaliteter: Kulturmiljøets immaterielle form tilfører først og fremst opplevelsesverdi knyttet til identitetsverdi og symbolverdi. Tilretteleggingen av sti og skilt gir miljøet bruksverdi knyttet til

pedagogisk verdi.

Verdi: Middels

Lokalitet 15 Øvre del av Steinsdalen

Grend med gårdsbosetning

Omfatter gårdene Stein, Kvernland, Åsegg og Øver Åsegg. Miljøet preges fortsatt av jordbrukets kulturlandskap. Funn av fornminner tyder på at her har vært bosetning i minst 2000 år. Gårdene ligger langs elva. Den tradisjonelle firkanttunformen er fortsatt relativt godt bevart på tunene, men bygningsmassen er hovedsakelig bygget på 1900-tallet. Øver Åsegg og Stein er av fylkesmannen i Sør-Trøndelag trukket fram som verdifulle kulturlandskap (www.fylkesmannen.no)

Kvaliteter: Grenden med jordbrukets kulturlandskap har opplevelsesverdi knyttet til identitet og innslag av autenticitet.

Verdi: Middels

Lokalitet 16 Olvatnet

Gårdsmiljø (småbruk) og spor etter samisk bosetning

Gårdsmiljø ved Olvatnet, der bosetningen minst går tilbake til 1843, da en Jonas Nilsen bygslet et bruk her. Hans navn er fortsatt levende i lokale historier. Seinere kom enda en bruker til. Det er mulig at en registrert samisk lokalitet i nordenden av vatnet er rester etter bosetning før 1843. Stedet er skiltet i en kulturminneløype utarbeidet av Osen kommune i samarbeid med Osen heimbygdslag.

Kvaliteter: Kulturmiljøet med sagn og historier knyttet til brukerne av stedet, tilfører opplevelsesverdi knyttet til identitetsverdi og symbolverdi. Miljøet bidrar også med kunnskapsverdi ved å representere typisk lokal nyridding/bureising på 1800-tallet. Samisk bruk gir identitets- og symbolverdi. Tilretteleggingen av sti og skilt gir miljøet bruksverdi knyttet til pedagogisk verdi.

Verdi: Middels/liten

Lokalitet 17 Elgsjødalen

Gårdsmiljø (småbruk)

Gårdsmiljø i Hestlia der bosetningen går tilbake til midten av 1800-tallet, da det nygifte paret Henrik og Siri Beate Kristiansen reiste bu her (Brattgjerd 1993b:461). På begynnelsen av 1900-tallet ble Elgsjødalen seterbruk for Torvenget. Det er usikkert om det fortsatt står tufter etter denne bosetningen.

Gårdsmiljøet Kingoheimen hadde enda kortere bosetning. Her var trolig folk på 1860-1870-tallet (Brattgjerd 1993b:467).

Ved Kvenndalsseteren står en restaurert høyløe. Dette skal være en av svært få høyløer som er bevart i Osen kommune. Stedene er tilrettelagt i en kulturminneløype utarbeidet av Osen kommune i samarbeid med Osen heimbygdslag.

Kvaliteter: Kulturmiljøet med sagn og historier knyttet til brukerne av stedet, tilfører opplevelsesverdi knyttet til identitetsverdi og symbolverdi. Kunnskap om bosetningen bidrar også med kunnskapsverdi ved å representere typisk lokal nyridding/bureising på 1800-tallet. Den restaurerte høyløe tilfører verdi knyttet til sjeldenhet. Tilretteleggingen av sti og skilt gir

miljøet bruksverdi knyttet til pedagogisk verdi.

Verdi: Liten

Lokalitet 18 Finnbudalen

Kulturmiljø knyttet til samisk bosetning

I følge lokal informant (pers. meddelelse Jan Inge Stein) skal det finnes rester etter en tradisjonell samisk boplass i Finnbudalen. Det er usikkerhet knyttet både til kulturminnets tilstand, avgrensning og kartfesting. Det er derfor nødvendig med en faglig undersøkelse av lokaliteten.

Kvaliteter: Samiske boplasser har, uansett tilstand, en opplevelsesverdi knyttet til identitets- og symbolverdi.

Verdi: Middels/liten

4.4.7 Roan kommune

Ingen kjente kulturminner i Roan kommune.

4.5 Vurdering av potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner

4.5.1 Samiske kulturminner

Potensialet for å avdekke automatisk fredete kulturminner er særlig knyttet til samisk bruk av området. Med utgangspunkt i registrerte funn på Sørmarksfjellet i Flatanger og i Killingdalen i Roan kommune, flere funn i Rørvassheia i Osen og Flatanger kommuner samt lokal tradisjon knyttet til samisk bruk, er det stor sannsynlighet for at det kan avdekkes steinformasjoner, fangstanlegg og boplasser i de høyereliggende delene av traséene. Følgende områder er vurdert å ha over middels potensial for å avdekke ikke-kjente samiske kulturminner:

- Langs alternativ 2 over Rapheia, Namdalseid kommune
- Langs alternativ 2 i heiene nord for Steinsdalen, Flatanger og Osen kommuner
- Langs alternativ 3, 3.3.1 og 3.4 i heiene sør for Steinsdalen, Osen og Roan kommuner

I disse områdene bør en være særlig oppmerksom der dagens kjente trekkleier går (jmfør kart over reindrift i forslag til melding). Sametinget vil kreve registreringer iht. Kml §9 ved mastefestene. Dersom det blir påvist automatisk fredete kulturminner som kommer i konflikt med mastefestene, må traséene justeres.

4.5.2 Fornminner

Ved vatn og vassdrag er det generelt stort potensial for å finne spor etter steinalderbosetning. Arkeologiske registreringer i området rundt Finnvollvatnet viser at det også er potensial for funn av steinalderboplasser i de høyereliggende områdene. Følgende områder er vurdert å ha over middels potensial for å avdekke ikke-kjente fornminner:

- Mellom Namsos trafostasjon og Kongensneset, Overhalla kommune

- Mellom Tranmyra og Namsen, Overhalla kommune
- Mellom Brannhaugen og ytre Sandmoelva, Overhalla kommune
- Ved Flakk, Namsos kommune
- Langs Storvatnet, Namsos kommune
- Langs Oksdølvatnet, Namdalseid kommune
- Langs Gårdssetervatnet, Flatanger kommune
- Langs Beingårdsvatnet, Flatanger kommune

Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner vil kreve registreringer iht. Kml §9 ved mastefestene. Dersom det blir påvist automatisk fredete kulturminner som kommer i konflikt med mastefestene må traséene justeres.

5 Konsekvensvurderinger

5.1 Anleggsfasen

I følge meldingen vil det være nødvendig med anlegging og utbedring av anleggsveger utenfor traséen. Det kan også være aktuelt med mindre terrenginngrep for å tilrettelegge for terrenggående kjøretøy. Anleggsfasen kan ha direkte innvirkning i form av skade, fjerning, ødeleggelse og tildekking av kulturminner i selve traséområdet og i forbindelse med transport av materiell fram til masteplassene. Disse aktivitetene kan også medføre at kulturmiljøer stykkes opp.

Det er ikke registrert kulturminner som kan bli direkte berørt i anleggsfasen. Imidlertid kan ikke-kjente automatisk fredete kulturminner bli berørt ved utbedring av eksisterende skogsveger og anleggelse av nye veger samt eventuelle mindre terrenginngrep. Videre detaljplaner og den planlagte miljø- og transportplanen bør utarbeides i nært samarbeid med fylkeskommunens kulturavdeling, for å unngå konflikt med kulturminner.

5.2 Driftsfasen – hovedalternativer

Tiltaket kan direkte og visuelt (indirekte) virke inn på kulturminner og kulturmiljø. For nærmere beskrivelse vises til kapittel 3 "Metode og datagrunnlag".

5.2.1 Alternativ 1

Øst for Løgnin

Omfang: Alternativ 1 vil gå i underkant av 100 meter nord for den nordligste av de tre gravhaugene ved Kongensneset (lok. 1). Direkte konflikt er derfor utelukket. Avstanden gjør at tiltaket heller ikke visuelt vil endre kulturmiljøet eller den historiske lesbarheten. Alternativ 1 vil gå tett forbi kulturmiljøet Grytøya (lok. 3), men vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten. Alternativ 1 vil krysse kulturmiljøet Øystre Sandmoen (lok. 4). I følge kartfestingen av kulturminnene på ØK-kartet vil fornminnene ikke bli direkte berørt, men det er usikkerhet knyttet til kartfestingene. Visuelt vil ledningen bli et synlig, moderne teknisk element i kulturmiljøet, men vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten til fornminnene, som er de viktigste elementene i kulturmiljøet. Alternativ 1 vil gå like bak kulturmiljøet Klinga (lok. 5) og blir svært synlig, særlig sett fra rv 17. Plasseringen er svært uheldig og vil nærmest ødelegge den historiske lesbarheten. Fra kulturmiljøet Bangsund (lok. 7) vil ledningen stort sett ikke være synlig, men det er mulig at deler av strekket over Løgnin vil synes fra den eldste bebyggelsen, nede ved sundet. Avstanden, som vil være mer enn 2 km, samt at Bangsund er sterkt preget av moderne bebyggelse og infrastruktur, gjør imidlertid at ledningen ikke reduserer den historiske lesbarheten. Stort negativt omfang.

Konsekvensgrad: Stor/middels negativ

Vest for Løgnin

Omfang: Alternativ 1 vil gå et godt stykke sør for kulturmiljøet Jøssund (lok. 12). Avstanden tatt i betraktning vil tiltaket ikke endre den historiske lesbarheten. Det er en viss mulighet for at det kan avdekkes ikke-kjente automatisk fredete kulturminner langs traséen. Traséen vil holde seg i utkanten av det samiske kulturlandskapet. Intet/lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Liten negativ/ubetydelig

5.2.2 Alternativ 2

Øst for Løgnin

Omfang: Parallellføring med eksisterende ledning vil berøre kulturmiljøet Fornes (lok. 2) direkte ved at ledningen krysser den gamle hulvegen. Dette er uheldig, men vil stort sett ikke endre kulturminnet, ettersom 420 kV ledningen parallellføres med en eksisterende kraftledning. Vi forutsetter at de nye mastene settes i forsvarlig avstand (minimum 5 meter) fra de registrerte kulturminnene. Visuelt vil en ny ledning parallellført med den eksisterende stort sett ikke endre kulturmiljøets historiske lesbarhet. De registrerte gravhaugene og gravfeltene i kulturmiljøet indikerer et stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner på nordsiden av Namsen. Alternativet vil også passere kulturmiljøet Flakk (lok. 6). Dette kulturmiljøet er imidlertid ikke kartfestet og det er derfor usikkert hvor stor den negative konflikten i realiteten vil være. Middels/lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Middels/liten negativ

Vest for Løgnin

Omfang: Alternativ 2 vil passere Opplandsaunet (lok. 13) og delvis være synlig fra kulturmiljøet, men vil stort sett ikke redusere den historiske lesbarheten. Alternativet vil gå gjennom kulturmiljøet i Skippelva (lok. 14), noe som vil kunne redusere den historiske lesbarheten. Alternativet vil også krysse kulturmiljøet Steinsdalen ved Kvernland (lok. 15) og bidra til at det tradisjonelle kulturlandskapet stykkes opp og dermed til en viss grad redusere den historiske lesbarheten. Alternativet vil gå gjennom et samisk kulturlandskap mellom Løgnin og Steinsdalen. Alternativ 2 vil sannsynligvis gå over en samisk boplass i Finnbudalen (lok. 18). Det er usikkerhet knyttet til kartfestingen, men selv om nærmere undersøkelser viser at det ikke blir direkte konflikt, er det uheldig at kulturminnet blir liggende i traséens nærføringssone. Tilstedeværelsen av flere samiske kulturminner i Rørvassheia, i Rapheia samt boplassen i Ertbukta (lok. 11) indikerer stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner langs alternativ 2. I tørre, vegetasjonsdekkede områder i nærheten av vann og bekker kan en forvente å finne spor etter boplasser. I skar og trange passasjer er det muligheter for jaktanlegg. Middels/stort negativt omfang.

Konsekvensgrad: Stor/middels negativ

5.2.3 Alternativ 3

Øst for Løgnin

Omfang: Alternativ 3 får samme omfang som for alternativ 2 på strekningen Namsos trafostasjon til punktet der alternativ 3 starter, dvs: parallellføring med eksisterende ledning vil berøre kulturmiljøet Fornes (lok. 2) direkte ved at ledningen vil krysse den gamle hulvegen. Dette er uheldig men vil stort sett ikke endre kulturminnet, ettersom 420 kV-ledningen parallellføres med den eksisterende ledningen. Vi forutsetter at de nye mastene settes i forsvarlig avstand (minimum 5 meter) fra de registrerte kulturminnene. Visuelt vil en ny ledning parallellført med den eksisterende stort sett ikke endre kulturmiljøets historiske lesbarhet. De registrerte gravhaugene og gravfeltene i kulturmiljøet indikerer et stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner. Alternativ 3 vil gå et stykke nord for kulturmiljøene Høyfætdammen (lok. 8) og Skatlandsstranden (lok. 9). Sannsynligvis vil utsynet

fra lokalitetene til ledningen være skjult av skog og derfor ikke endre den historiske lesbarheten. Ledningen krysser kulturmiljøet Årgård (lok. 10), men vil stort sett ikke endre kulturmiljøet eller den historiske lesbarheten. Middels/lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Middels/liten negativ

Vest for Løgnin

Omfang: Alternativ 3 vil passere kulturmiljøet Olvatnet (lok. 16). Ledningsstrekkingen over vannet vil bli svært synlig og vil redusere den historiske lesbarheten. Alternativet vil gå utenom de mest sentrale delene av det historisk kjente samiske kulturlandskapet, men potensialet for å avdekke ikke-kjente funn er tilstede. Lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Liten negativ

5.3 Driftsfasen - traséjusteringer/underalternativer

I dette avsnittet er alternative delstrekninger vurdert.

Alternativ 1.1

Alternativet vil passere kulturmiljøet Flakk (lok. 6). Dette kulturmiljøet er imidlertid ikke kartfestet og det er derfor usikkert hvor stor den negative konflikten i realiteten vil være.

Lite/middels negativt omfang.

Konsekvensgrad: Liten/middels negativ

Alternativ 1.2

Ingen registrerte kulturminner langs alternativ 1.2, men det er potensial for å avdekke ikke-kjente fornminner (steinalderlokaliteter) ved Gårdssetervatn og Beingårdsvatnet. Intet/lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Ubetydelig/liten negativ

Alternativ 1.3

Alternativ 1.3 vil gå et stykke sør for kulturmiljøet Jøssund (lok. 12). Avstanden tatt i betraktning vil tiltaket stort sett ikke endre den historiske lesbarheten. Lite negativt/intet omfang.

Konsekvensgrad: Liten negativ/ubetydelig

Alternativ 2.1

Alternativet vil gå i utkanten av kulturmiljøet Årgård (lok. 10), men stort sett ikke endre kulturmiljøet eller den historiske lesbarheten. Intet omfang.

Konsekvensgrad: Ubetydelig

Alternativ 3.1

Alternativet passerer i god avstand fra kulturmiljøet Skatlandsstranden (lok 9) og vil derfor ikke endre den historiske lesbarheten. Intet omfang.

Konsekvensgrad: Ubetydelig

Alternativ 3.2

Ingen registrerte kulturminner langs alternativ 3.2. Intet omfang.

Konsekvensgrad: Ubetydelig

Alternativ 3.3 og 3.3.1

Ingen registrerte kulturminner langs alternativ 3.3 eller 3.3.1, men potensial for å avdekke ikke-kjente samiske kulturminner i tørre, vegetasjonsrike områder i nærheten av vann og bekker. Intet omfang/liten negativ.

Konsekvensgrad: Ubetydelig/liten negativ

Alternativ 3.4

Alternativ 3.4 vil gå gjennom kulturmiljøet i Elgsjødalen (lok. 17), men vil stort sett ikke endre kulturmiljøet eller den historiske lesbarheten. Det er potensial for ikke-kjente samiske kulturminner i tørre, vegetasjonsrike områder i nærheten av vann og bekker. Lite negativt omfang.

Konsekvensgrad: Liten negativ/ubetydelig

5.4 Driftsfasen - kombinasjoner av hovedalternativer og traséjusteringer/underalternativer

I dette avsnittet er kombinasjoner av hovedalternativer og traséjusteringer/underalternativer beskrevet og sammenlignet med hovedalternativene.

Kombinasjon 1.0+1.1+2.0

Øst for Løgnin:

Lokalitetene 1, 3, 4, 5 og 6 vil bli berørt.

Vest for Løgnin:

Vil passere lokalitetene 13, 14 og 15 og 18. Potensial for å avdekke ikke-kjente samiske kulturminner i Rapheia og i heiene nord for Steinsdalen. I tørre, vegetasjonsrike områder i nærheten av vann og bekker kan en forvente å finne spor etter boplasser. I skar og trange passasjer er det muligheter for jaktanlegg.

Vurdering: Kombinasjonen vil fortsatt passere kulturmiljøene Øystre Sandmo (lok. 4) og Klinga (lok. 5), som er de mest konfliktfylte i forhold til ledningen. Kryssingen av Steinsdalen er også uheldig. Strekket over heiene og fjellområdet mellom Løgnin og Steinsdalen har stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner. Kombinasjonen vil marginalt øke konsekvensen sammenlignet med hovedalternativene 1.0 og 2.0.

Kombinasjon 1.0+1.1+2.1+3.0

Øst for Løgnin

Lokalitetene 1, 3, 4, 5, 6, og 10 vil bli berørt.

Vest for Løgnin

Lokalitet 16 vil bli berørt. Potensial for å avdekke ikke-kjente samiske kulturminner i tørre, vegetasjonsrike områder i nærheten av vann og bekker.

Vurdering: Kombinasjonen vil fortsatt passere kulturmiljøene Øystre Sandmo (lok. 4) og Klinga (lok. 5), som er de mest konfliktfylte i forhold til ledningen. Det er positivt at kombinasjonen unngår heiene og fjellområdet mellom Løgnin og Steinsdalen. Kombinasjonen vil redusere konsekvensgraden sammenlignet med hovedalternativ 1.0 og 2.0, men øke konsekvensgraden sammenlignet med 3.0.

Kombinasjon 2.0+2.1+3.0

Øst for Løgnin

Vil krysse lokalitetene 2 og 10.

Vest for Løgnin

Lokalitet 16 vil bli berørt. Potensial for å avdekke ikke-kjente samiske kulturminner i tørre, grønne områder i nærheten av vann og bekker.

Vurdering: Positivt at en unngår kulturmiljøene Øystre Sandmo (lok. 4) og Klinga (lok. 5), som er de mest konfliktfylte i forhold til ledningen. Også positivt at kombinasjonen unngår heiene og fjellområdet mellom Løgnin og Steinsdalen. Kombinasjonen vil gi en lavere negativ konsekvens enn hovedalternativ 3, og dermed den minst konfliktfylte av de vurderte traséene.

5.5 Driftsfasen - oppsummering og prioritering av alternativer

5.5.1 Hovedalternativer

Fagtema kultur	Hovedalternativ 1	Hovedalternativ 2	Hovedalternativ 3
Konsekvens	Stor/middels negativ	Stor/middels negativ	Middels/liten negativ
Prioritering av hovedalternativ	2	2	1

Hovedalternativ 3 er å foretrekke av de tre hovedalternativene. Hovedalternativ 1 og 2 vil begge gi stor/middels negativ konsekvens for kulturminner og kulturmiljø og sidestilles derfor. For hovedalternativ 1 er det først og fremst den negative visuelle konsekvensen som 420 kV-ledningen vil medføre for kulturmiljøet Klinga (lok. 5), som har vært utslagsgivende for den konsekvensgraden som er satt. Alternativet er også vurdert å gi negativ konsekvens for kulturmiljøet Øystre Sandmoen (lok. 3).

For hovedalternativ 2 er det utslagsgivende for konsekvensgraden at alternativet trolig vil gå over et en tradisjonell samisk boplass og at det krysser kulturmiljøet Steinsdalen. I tillegg er potensialet for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner vurdert som stort i heiene og fjellområdet nord for Steinsdalen, som hovedalternativ 2 går gjennom. Det er også uheldig at alternativet går gjennom sentrale deler av det samiske kulturlandskapet.

5.5.2 Sammenligning av traséjusteringer i forhold til hovedalternativene

Det er gjort en vurdering der følgende traséjusteringene er sammenlignet med samme strekning langs hovedalternativene. Det er sett på registrerte fornminner og potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner (inkludert samiske kulturminner).

Fagtema kultur	1.2	1.3	3.1	3.1+2.1	3.3	3.4
Vurderinger	=	=	+	+	+	-

5.5.3 Kombinasjon av hovedalternativer og underalternativer

Tre kombinasjoner er vurdert for å se om kombinasjonene medfører økt eller redusert konsekvens sammenlignet med hovedalternativene.

Kombinasjonen 1.0+1.1+2.0 vil kunne øke den negative konsekvensgraden sammenlignet med hovedalternativ 1.0 og 2.0. Denne kombinasjonen er den mest konfliktfylte av de vurderte traséene.

Kombinasjonen 1.0+1.1+2.1+3.0 vil kunne redusere den negative konsekvensgraden sammenlignet med hovedalternativ 1.0 og 2.0, men gi økt negativ konfliktgrad sammenlignet med alternativ 3.0.

Kombinasjonen 2.0+2.1+3.0 vil redusere konsekvensen sammenlignet med hovedalternativ 3.0 og er dermed den minst konfliktfylte av de vurderte traséene.

6 Forslag til avbøtende tiltak og videre undersøkelser

Som avbøtende tiltak foreslås følgende:

- For å redusere negativ konsekvens for kulturmiljøet Klinga (lok. 5) kan ledningen justeres ved å bli trukket i sørøstlig retning, i le bak åsryggen like bak Klinga kirke. Det er mulig at fargesetting av mastene også vil kunne redusere den negative konsekvensen, men ikke i så stor grad som en ledningsjustering.
- For å unngå mulig direkte konflikt med boplassen i Finnbudalen (lok. 18) kan ledningen justeres slik at den ikke går direkte over kulturminnet. Det presiseres at det er usikkerheter knyttet til kartfestingen. En kartfesting og verifisering av anlegget bør utføres av Sametinget eller Nord-Trøndelag fylkeskommune.
- I kulturmiljøene som ledningen går tvers gjennom foreslås det at mastene fargesettes i en farge slik at de tilpasses landskapet i størst mulig grad. Ingen av stedene som spesifiseres nedenfor er særlig utsatt for negativ konsekvens, men det vil likevel være en fordel for kulturmiljøene at ledningen tilpasses i størst mulig grad. Dette gjelder hovedalternativ 1 ved Øystre Sandmo, (lok. 3) og Steinsdalen (lok. 15), hovedalternativ 2 ved Fornes (lok. 2), Aunet (lok. 13) og hovedalternativ 3 og underalternativ 2.1 over Årgård (lok. 10).

Videre undersøkelser bør inkludere:

- Avgrensning av hulvegen over Fornes (lok. 2). I den forbindelse bør det foretas en systematisk registrering i kraftledningens trasé samt en sikringssone for å avdekke eventuelle ukjente spor etter hulvegen.
- Systematiske arkeologiske undersøkelser langs hovedalternativ 2.0 i det høyereliggende området mellom Løgnin og Steinsdalen. Dette området har stort potensial for å avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner.
- Den samiske boplassen (lok. 18) må registreres og kartfestes nøyaktig. Undersøkelsen vil kunne vise om traséen vil medføre direkte konflikt med kulturminnet og avklare kulturminnets utbredelse og vernestatus.
- Ytterligere kartlegging av Flakk (lok. 6).
- I anleggsfasen bør oppdragsgiver være oppmerksom på at det kan avdekkes automatisk fredete kulturminner ved eventuelle utvidelser av skogsveger og i terreng der det er påpekt at det er stort potensial for å avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner.
- Undersøkelse av mastefestene og ryddebeltet vil foretas i regi av Sametinget og fylkeskommunene i Sør- og Nord-Trøndelag.

7 Kilder

7.1 Skriftlige kilder

Brattgjerd, S., 1993a: Bjørnørfolket, *gårds- og slektshistorie for Bjørnør*. Osen I.

Brattgjerd, S. 1993b: Bjørnørfolket, *gårds- og slektshistorie for Bjørnør*. Osen II.

Brattgjerd, S., 1993c: Bjørnørfolket, *gårds- og slektshistorie for Bjørnør*. Roan I.

Dunfjeld-Aagård, L., 2005: *Sørsamiske kystområder, tolkning av fortidig samisk tilstedeværelse i Ytre Namdal*. Upublisert hovedfagsoppgave, Universitetet i Tromsø.

NIJOS, 2005: *Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner*. Rapport 10/2005. Forf.: Oskar Puschmann.

Fenne, Ø., 1982: *Nyare tids kulturminne på Nord-Fosen. Rapport Arkeologisk serie 1982:11*, Universitetet i Trondheim

Fylkesmannen i N-Trøndelag, 2000: *Natur- og kulturverdier i Årgårdsvassdraget. VVV-rapport nr. 2000-22*. Forf.: Kari Kolle.

Fylkesmannen i N-Trøndelag, 1994: *Aursunda i Nord-Trøndelag, Vassdragsnr. 138.5Z. Naturkultur- og friluftsv verdier. En kunnskapsstatus*. Forf.: Sølvi Hansen. Miljøvern avdelingen, rapport nr. 2/1994.

Grepstad, O. og K. M. Thorheim, 2004: *Fotefar mot Nord*

Hylland, J., 1962: *Flatangerboka*

Namdalseid kommune: *Miljøledelse i Nordens grønne belte. Miljøstatus i Namdalseid. Statusrapport -mai 2004*.

Namsos kommune, 2007: *Miljøutredning*. Udatert eksemplar, men dokumentet jeg fikk oversendt fra Miljø- og landbruksforvaltningen i Midtre Namdal skal være revidert 12.04.07.

Nord-Trøndelag fylkeskommune, 2005: *Kulturminnepolitikk i Nord-trøndelag. Handlingsprogram*

Overhalla kommune, 2006: *Miljøutredning, Overhalla kommune*. Revidert, oppdatert og godkjent av kommunestyret i oktober 2006.

Pareli, L., 1982: *Samiske kulturminner på Nord-Fosen, Rapport Arkeologisk serie 1982:11*, Universitetet i Trondheim

Riksantikvaren, 2001: *Alle tiders kulturminner*.

Riksantikvaren, 2003: *Rettleiar. Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar*. Riksantikvarens rapportar nr. 31.

Sametinget, 2003: TrønderEnergi Nett AS: *Konsesjonssøknad 66 kV kraftlinje fra Straum til Bratli. Høring av søknad og invitasjon til møte. Uttalelse.* Brev datert 17.11.2003 (Ref: 03/1276-4).

Sefrak-registreringsskjema, Nord-Trøndelag fylkeskommune

Sognes, K. og L. F. Stenvik: *Arkeologiske verneverdier i det planlagte skytefelt på Nordfosen.* Brev fra Universitetet i Trondheim, Museet, datert 26.10.82.

Statens vegvesen, 2006: *Håndbok 140, Konsekvensanalyser. Metodikk for vurdering av ikke-prissatte konsekvenser.*

7.2 Nett-kilder

Askeladden, Riksantikvarens nettbaserte nasjonale database over fredete kulturminner og kirker (www.askeladden.ra.no). Mai 2007.

Fornminneregisteret, nasjonal database med oversikt over faste fornminner og enkeltgjenstander (www.arkeoland.uib.no/fastmFS.html)

Wikipedia, <http://no.wikipedia.org/wiki/Hovedside>

7.3 Informanter

- Lars Forseth, Nord-Trøndelag fylkeskommune, kulturavdelingen
- Bjørn Berg, Sametinget
- Bjørn Sæther, lokalhistorisk interessert
- Hilde Arna Tøkle, Nord-Trøndelag fylkeskommune, kulturavdelingen
- Sissel Mikalsen, Osen kommune
- Roald Lindseth, Flatanger kommune
- Jan Inge Stein, lokalhistoriker og grunneier
- Trond Simensen, Sweco Grøner

8 Vedlegg

Vedlegg 1

Hoved- og delverdier brukt ved verdivurdering av kulturminner og kulturmiljø (basert på RA 2001, 2003).

Opplevelsesverdi	Kunnskapsverdi	Bruksverdi
<ul style="list-style-type: none">• Identitetsverdi• Symbolverdi• Estetisk verdi (Arkitektonisk/kunstnerisk verdi)• Autentisitet	<ul style="list-style-type: none">• Representativitet• Historisk/vitenskapelig kildeverdi• Alder• Variasjon/mangfold• Autentisitet• Typisk-sjeldenhet• Tidsdybde	<ul style="list-style-type: none">• Miljøverdi• Bruksressurser• Økologisk verdi• Næringsverdi• Pedagogisk verdi

Vedlegg 2

Kriterier for verdisetning av kulturminner og kulturmiljø. Hentet fra Håndbok 140, figur 6.18. (Statens vegvesen 2006).

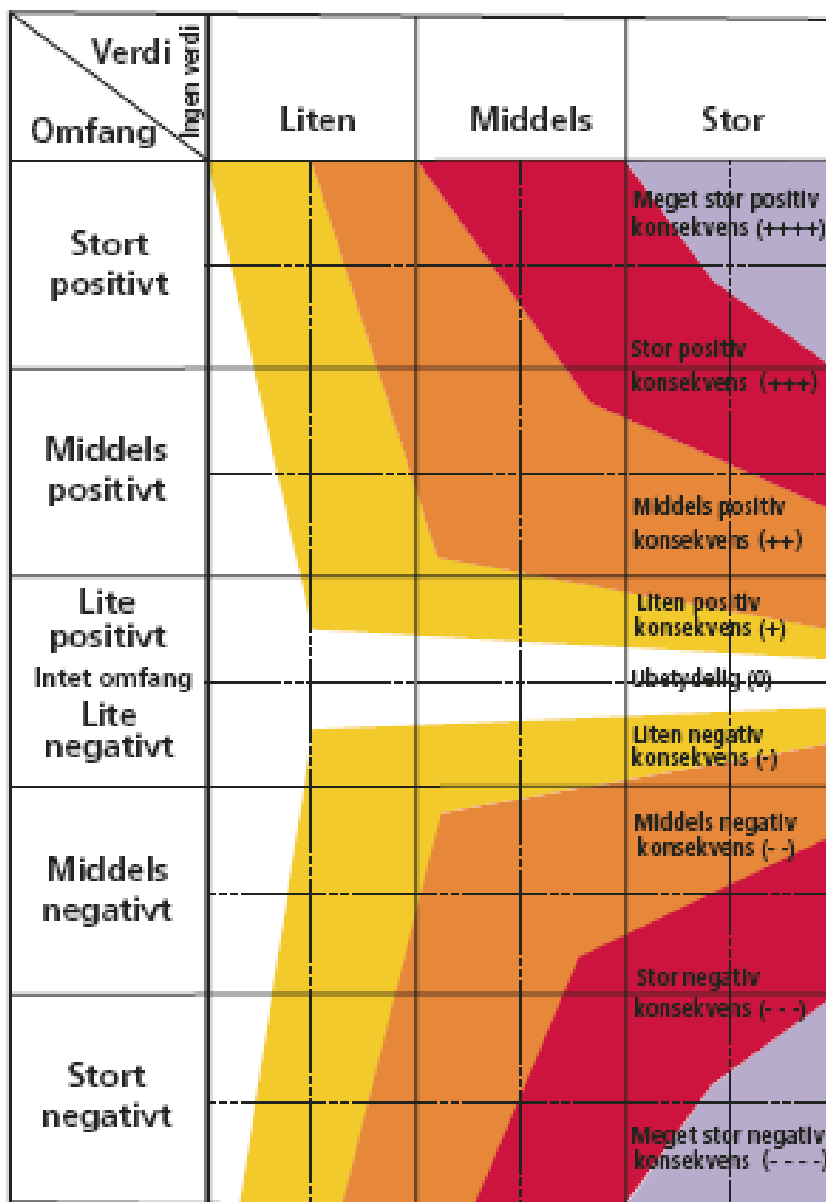
Type kulturmiljø	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Fornminner/samiske kulturminner (automatisk fredet)	<ul style="list-style-type: none"> - Vanlig forekommende enkeltobjekter ute av opprinnelig sammenheng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Representative for epoken/funksjonen og inngår i en kontekst eller et miljø med noe tidsdybde. - Steder det knytter seg tro/tradisjon til. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sjeldent eller spesielt godt eksempel på epoken/funksjonen og inngår i en svært viktig kontekst eller i et miljø med stor tidsdybde. - Spesielt viktige steder som det knytter seg tro/tradisjon til.
Kulturmiljøer knyttet til primærnæringene (gårdsmiljøer/fiskebruk/småbruk og lignende)	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet ligger ikke i opprinnelig kontekst. - Bygningsmiljøet er vanlig forekommende eller inneholder bygninger som bryter med tunformen. - Inneholder bygninger av begrenset kulturhistorisk/arkitektonisk betydning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet ligger delvis i opprinnelig kontekst. - Enhetlig bygningsmiljø som er representativ for regionen, men ikke lenger vanlig og hvor tunformen er bevart. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet ligger i en opprinnelig kontekst. - Bygningsmiljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoke/funksjonen og hvor tunformen er bevart. - Inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/arkitektonisk betydning.
Tekniske og industrielle kulturmiljøer og rester etter slike (industri, samferdsel)	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet er vanlig forekommende. - Inneholder bygninger uten spesielle arkitektoniske kvaliteter. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig. - Inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet er sjeldent og et spesielt godt eksempel på epoken. - Inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter.
Andre kulturmiljøer (miljøer knyttet til spesielle enkeltbygninger, kirker, kulturlandskap, parker og lignende)	<ul style="list-style-type: none"> - Miljøet er vanlig forekommende og/eller fragmentert. - Bygninger uten spesielle kvaliteter. - Vanlig kulturlandskap med endret topografi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljø som er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig. - Bygninger/objekter med arkitektoniske/kunstneriske kvaliteter. - Vanlig kulturlandskap med noe endret topografi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Miljø som er sjeldent og/eller godt eksempel på epoken. - Bygninger/objekter med svært høy arkitektonisk/kunstnerisk kvalitet. - Sjeldent/gammelt kulturlandskap.

Vedlegg 3

Kriterier for vurderinger av tiltakets omfang for kulturmiljøer. Hentet fra Håndbok 140, figur 6.19 (Statens vegvesen 2006)

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Kulturminner og -miljøers endring og lesbarhet	Tiltaket vil i stor grad bedre forholdene for kulturminner/-miljøer. Tiltaket vil i stor grad øke den historiske lesbarheten.	Tiltaket vil bedre forholdene for kulturminner/-miljøer. Tiltaket vil bedre den historiske lesbarheten.	Tiltaket vil stort sett ikke endre kulturminner/-miljøer. Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten.	Tiltaket vil medføre at kulturminner/-miljøer blir skadet. Tiltaket vil redusere den historiske lesbarheten.	Tiltaket vil ødelegge kulturminner/-miljøer. Tiltaket vil ødelegge den historiske lesbarheten.
Historisk sammenheng og struktur	Tiltaket vil i stor grad styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser. Tiltaket vil i stor grad forsterke historiske strukturer.	Tiltaket vil styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser. Tiltaket vil forsterke historiske strukturer.	Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser. Tiltaket vil stort sett ikke endre historiske strukturer.	Tiltaket vil svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser. Tiltaket vil redusere historiske strukturer.	Tiltaket vil bryte den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser. Tiltaket vil ødelegge historiske strukturer.

Vedlegg 4. Konsekvensvifte (Statens vegvesen 2006).

Vedlegg 5. Begrepsavklaring

Arkeologiske og historiske tidsinndelinger

Kulturminner og kulturmiljø deles inn i tidsavgrensede perioder. Tidsrommet fra de første spor etter mennesker fram til middelalder deles inn i arkeologiske perioder basert på periodens teknologi (stein, bronse, jern). I dette tidsrommet er skriftlige kilder så godt som fraværende og tolkninger av levestandard og samfunnsstruktur bygger på funn av gjenstander og konstruksjoner. Fra middelalderen og framover tar skriftlige kilder over som kilde til tolkninger. Se for øvrig punktet *Kulturminner og kulturmiljø* for avklaring av disse begrepene.

Vernestatus	Periode	Underperiode	Dateringer
Automatisk fredete kulturminner	Steinalder	Eldre (mesolittisk tid) Yngre (neolittisk tid)	8.000 f. Kr. – 4.000 f.Kr. 4.000 f.Kr. – Kr. f.
	Bronsealder		1800 f.Kr. – Kr. f.
	Jernalder	Eldre Yngre	Kr. f. – 550 e. Kr. 550 e. Kr. – 1050 e. Kr.
	Middelalder		1050 e. Kr. – 1537 e. Kr.
	Samiske automatisk fredete kulturminner		1537 e. Kr – 1907 e. Kr.
Nyere tids kulturminner	Nyere tid		1537 e. Kr. – 2.000 e. Kr.
	Samiske kulturminner yngre enn 100 år		1907 e. Kr – 2006 e. kr.

Kulturminner og kulturmiljø

Lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr 50, sist endret 31.01.2003 (Kml) definerer begrepene kulturminne og kulturmiljø på følgende måte:

*”Med **kulturminner** menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.*

*Med **kulturmiljøer** menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.”*

I utredningen skilles det mellom *nyere tids kulturminner* og *automatisk fredete kulturminner*. Kml § 2 spesifiserer automatisk fredete kulturminner som alle kulturminner fra forhistorisk tid og inntil år 1537 (også kalt fornminner)samt stående bygninger og anlegg eldre enn 1650. I tillegg til selve kulturminnet/-miljøet gjelder den automatiske fredningen også en minimumssone på 5 meter omkring. I henhold til Kml § 3 er det forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner. Utredningen skal bidra til å kartlegge kjente fornminner og vurdere potensialet for funn av ikke kjente automatisk fredete kulturminner under markoverflaten. Dersom slike kan påvises innen planområdet omfattes tiltaket av undersøkelsesplikten med hjemmel i Kml § 9. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for gjennomføring av undersøkelsesplikten. Kml forutsetter at tiltakshaver bekoster disse. Dersom det er umulig å unngå konflikt med automatisk fredete kulturminner må det søkes dispensasjon fra fredningen. Riksantikvaren er frigivende myndighet. Kulturminner yngre enn 1536 og stående bygninger yngre enn 1650 defineres som nyere tids kulturminner. I motsetning til fornminnene er nyere tids kulturminner ikke automatisk fredet, men kan vedtakfredes etter Kml § 15. Hele kulturmiljøer kan også fredes, etter Kml §§ 19 og 20. Områder med stor kulturhistorisk verdi kan gis et formelt vern etter Plan- og bygningsloven, blant annet gjennom regulering til spesialområde vern (Pbl § 25.6).

Kulturlandskap

Begrepet ”**kulturlandskap**” er ikke definert i Kml. En vanlig definisjon av begrepet er *Menneskeformede landskap som inneholder biologiske og kulturhistoriske element* (som regel jordbrukslandskapet). Kulturlandskapslokaliteter med kun botaniske verdier er ikke vurdert i fagrapport kulturminner og kulturmiljø. Det vises i stedet til fagrapport naturmiljø.

Definisjonen over er ikke tilstrekkelig for å definere et *samisk kulturlandskap*. Et samisk kulturlandskap vil som regel være et område der naturlandskapet i seg selv er tillagt kulturelle verdier, hvilket medfører at landskapstrekk formet av mennesket kan være små eller ikke-eksisterende. I stedet for å lete etter fysiske spor, må det samiske kulturlandskap ofte defineres på grunnlag av immaterielle kulturminner, først og fremst stedsnavn, historisk tradisjon og kontinuitet i bruk av området. I Riksantikvarens prosjektrapport ”Samiske kulturlandskap” (Nystø 1992) blir det presisert at det ikke finnes en klar og entydig definisjon av begrepet. Det legges vekt på:

”at kulturlandskap ikke bare er landskap påvirket av mennesker, men at innholdet defineres innenfor bestemte kulturelle rammer. Samisk kulturlandskap vurderes ut fra en samisk kontekst. Begrepet innehar aspekt som dreier seg om

- 1) identitet og symboler*
- 2) immaterielle kulturminner og*
- 3) kobling mellom kunnskaper og ferdigheter knyttet til terreng, dvs menneskets forhold til og samspillet med landskapet og naturen.”*

(Nystø 1992:47).

Disse formuleringene vil danne grunnlag for bruken av begrepet samisk kulturlandskap i fagutredning kulturminner og kulturmiljø i fagrapporten.

Vedlegg 6. Temakart kulturminner og kulturmiljø

Statnett 420 kV Namsos - Roan Kulturminner

(Kulturhistorisk lokalitet
Kulturhistorisk lokalitet - flate

Statnett 420 kV ledning
Hovedalternativer
Andre alternativer

0 1 2 3 4 5 km
SWECO GRØNER
Datum, koord.syst.: UTM 32, WGS 84
Ekvidistanse 50 m